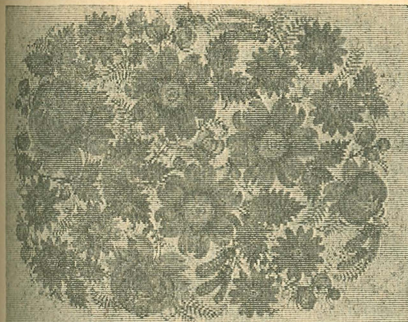

СЛОВО МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

РИНДЗІВКИ

Одним з реліктових явищ українського обрядово-звичаєвого фольклору є риндзівки. Вони були зафіксовані лише на Яворівщині (Львівської обл.) і збереглися тут почасти у побутовому функціонуванні до наших днів. Цей вид народної пісенно-поетичної творчості ще належно не вивчений. Досі основними залишаються окремі міркування про риндзівки В. Гнатюка. Хоча вони є загалом істинними, але за своєю специфікою це не аналітичне дослідження, а лише влучні зауваження і міркування, коментар до публікації записів риндзівок. З усього видно, що В. Гнатюк думав про перспективу ґрунтовнішого дослідження цього явища, а тому ставить безпосередній завдання ширшого його обстеження: точнішого окреслення ареалу побутування, а звідси якнайточнішу фіксацію. На жаль, цим намірам великого дослідника так і не судилося здійснитись. Пізніше на риндзівки звертали увагу В. Шурат, І. Свенціцький, Ф. Колесса, Б. Левицький, О. Дей, О. Воропай, Д. Килимник, В. Лев. Але це тільки окремі висловлювання констатуючого характеру, що основним чином спираються як на публікації, так і на міркування В. Гнатюка.

Відкривачем риндзівок, як оригінального жанру календарно-обрядового фольклору, і першим, хто поставив їх об'єктом наукового вивчення, по праву вважається В. Гнатюк. Але сам він по п'ятьох роках після публікацій риндзівок у 1909 році, натрапив на їх першовідкривача і вказав нам його у виданні «Колядки і щедрівки» у 1914 році. У II томі В. Гнатюк публікує чотири колядки із рукописного збірника І. Вагилевича. Вони потрапили до І. Вагилевича від його семінарського товариша яворівця Андрія Маковea. У примітці до колядки 265А на мотив «дівчина садить виноград» В. Гнатюк зазначає, що в бібліотеці Оссолінських є ще один список цього збірника, але з певними відмінностями, які й наводить. Далі він повідомляє, що на другій стороні картки 182 ще раз переписана ця колядка із зауваженням І. Вагилевича, і цитує його повністю: «Наслідуючі коледочні пісні дівонці в нутах і приспіві піют се в понеділок великодний. Видно, як з єдного света чини обредів переносились на друге. Домівка їх містечко Яворів, в перемиськ. обводі, ізвістні під прізваньом неруск.— (точно від ринде—тинде—ринде)». На даний час цього списку в бібліотеці ім. В. Стефаника немає. Відомий дослідник творчості «Руської трійці» Р. Кирчів припускає, що він може зберігатися в одній з бібліотек Польщі, імовірно у Вроцлаві.

Все-таки І. Вагилевича можна вважати лише тим дослідником, увагу якого привернули риндзівки і їх особлива назва, але не більше. Сказане вище, буде справедливим стосовно риндзівок Яворівщини. Проте Р. Кирчів подає до цього часу ніким не помічені відомості, що ще у 1843 році Я. Головацький виділяв групу весняних обрядових пісень під назвою «райцювання». І що ця назва з'явилася на основі

інформації від І. Бірецького про те, що він дещо назбирав про «райцвання», тобто пісні, подібні до колядок, які виконуються на великдень¹. Р. Кирчів вважає райцвання й риндзювання явищем одного й того ж виду. Шкода тільки, що збереглася лише одна пісня з оглявленням І. Бірецького «Райцвання з Прибитівки»². Це утруднює їх ширше типологічне зіставлення.

Перша більша група риндзівок записана у II пол. XIX ст. Їх фіксації належать народному учителеві Стефану Сапрунові у с. Наконечному у 1877 році. Приблизно до цього ж часу відносяться записи риндзівок із с. Бунів, що їх зробив разом з мелодією вїйт Стефан Маренін і передав Ф. Колесі. За свідченням І. Свенціцького³, в рукописах бібліотеки НТШ, в паперах О. Огоновського були записи риндзівок з Яворова — Наконечного, що їх зробив І. Кокорудз у 1880 році. На жаль, цих записів ми не віднайшли. Не згадує про них і В. Гнатюк. Очевидно, що вони йому були незнані.

Наступні, відомі нам фіксації риндзівок відносяться до 1909 р., зроблені в с. Наконечному народним учителем Стефаном Кульматицьким⁴. Є підстави вважати, що вони зібрані на прохання самого В. Гнатюка. Поодинокі фіксації риндзівок зробили Б. Левицький⁵, В. Лев⁶.

В радянський час кілька риндзівок записав учитель М. Чудак в с. Рясне. Нещодавно зразки творів цього жанру зафіксували також студенти Львівської консерваторії. В ході польових досліджень на Яворівщині, проведених у 1989—1991 рр., ми записали 10 зразків великодніх риндзівок. Цей підвид обрядової народної поезії інтенсивно виходить з побутування, і навіть у пам'яті активних носіїв фольклору, здебільшого людей похилого віку, вдалося виявити лише окремі його зразки.

Вперше риндзівки опубліковані у збірнику В. Гнатюка «Гаївки». Їх вміщено в окремий розділ, де тексти згруповані за шістьма сюжетами: «Попова невістка», «Дівчина стереже городів», «Дівчина шиє шитейко», «Жадоба слави», «Журба про домашнє гніздочко», «Викуп дівчини». За основу цієї публікації послужили записи С. Сапруна. До більшості з них як варіанти з певними змінами подані записи С. Кульматицького й С. Мареніна. З запису останнього подано ще й оригінальну риндзівку «Королівський лісний». Сюди ж подано твори з інших місцевостей, які укладач на власний розсуд вважає риндзівками, як сам зазначає, втягнув їх лише задля змісту⁷.

На основі наявного матеріалу В. Гнатюк визначав ареал поширення риндзівок — м. Яворів з передмістями, сусіднє с. Наконечне і дещо віддалене с. Бунів, та закликав на основі подальших польових досліджень точніше окреслити цей ареал. Наше польове обстеження дає можливість констатувати, що цей ареал значно ширший і охоплює, крім згаданих вище, населені пункти Яворівщини: Залужжя, Старий Яр, Цетуля, Новий Яр, Вільшаниця, Вишенька, Тростянець, Шкло, Стариці, Воля Старицька, Хляни, Чернилява, Нагачів, Коханівка, Рогізно, Оселя, Калинівка. В окремих з них риндзівки на сьогодні вже або не побутують, або виконуються лише підлітками.

Ми записали три оригінальних, ніде не опублікованих сюжети, а майже всі риндзівки, подані у Гнатюка, зафіксували у різних текстових варіантах і модифікаціях мотивів. З явищем риндзювання для молодих і парубків, про що повідомляли С. Сапрус і С. Маренін, ми

¹ Кирчів Р. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці». — К., 1990. — С. 189.

² ЛНБ — Відділ рукописів. — Фонд Я. Головацького, спр. 754, п. 52. — Арк. 32.

³ Свенціцький І. Різдво Христове в поході віків. — Львів, 1983. — С. 168.

⁴ Рукоп. від. ІМФЕ, ф. 29, од. зб. 58.

⁵ Левицький Б. Великодні ягільки в Яворівщині // Українське слово, 1938, № 5.

⁶ Лев В. Гаїлки й риндзівки // Яворівщина і Краковеччина. Регіональний історично-мемуарний збірник. — Нью-Йорк, 1984. — С. 622.

⁷ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12. — Львів, 1909. — С. 11.

вже не зустрічалися. Приспів також у дещо відмінних від традиційного варіантах, інколи він співається не після кожного рядка, а через два і більше. Зустрілися навіть з інформацією, поки що єдиною, що в давнину риндзівки виконувалися взагалі без великоднього приспіву. До речі, у І. Вагилевича нічого не говориться про цей приспів.

Зібрана інформація дає підставу вважати, що традиційно в одному населеному пункті побутувало по одній-дві, а подекуди й три риндзівки. Найпоширенішою, зафіксованою у більшості місць, є риндзівка, що її сюжет В. Гнатюк позначає «Попова невістка». Хоча, на нашу думку, її правильніше було б назвати «Виноград з трьома ягодами», бо всі її сюжетні варіанти охоплюють саме цей мотив, і тільки до деяких прилучений мотив «Попова невістка». Крім цієї, майже загально поширеної, в окремих місцевостях, що об'єднують по кілька сусідніх сіл, побутували тільки їм характерні одна-дві риндзівки. Наприклад, для Яворова з двома передмістями характерна риндзівка «На той сикдень — великдень», в Наконечному — «Дівчина шие шитейко», «Дівчина стереже городів», в Калинівці, Бунові — «Дівчина відгадує загадки», в Цетулі; Залужжі — «Сватання до дівчини трьох молодців», у Волі Старицькій, Вишеньці, Новім Ярі — «Турбота про гніздо», у Вільшаниці — «Запрошення парубків до хати». Зазначене локальне групування риндзівок простежується головню на основі зафіксованих нами польових матеріалів. В минулому вони були, мабуть, більш розповсюджені. Лише в Наконечному С. Сапрун і С. Кульматицький зафіксували варіанти сюжетів і мотивів, які сьогодні вдалося зібрати хіба з усієї Яворівщини.

Традиційно риндзівки трактуються як календарно-обрядові пісні весняного циклу. Проте на Яворівщині побутують також і зимові риндзівки, хоча і значно вужче. Так, у Яворові, на обох його передмістях, а також в Наконечному хлопці риндзують дівчатам на Коляду, 8 січня. А в трьох сусідніх селах: Прилбичах, Підлубах, Бердихові хлопці ходять риндзювати ввечері 13 січня, тобто під Новий рік. В усіх випадках зимові риндзівки — це ті ж самі і подібні твори, що в інших селах хлопці виконують дівчатам як колядки.

З усього виходить, що тут мова йде не про окремі твори, а про сам процес риндзювання, як виконання хлопцями і дівчатами обрядових пісень, що так почав називатися за аналогією до весняного риндзювання. Про походження і значення назви «риндзівка» поки що немає єдиної думки. Зазначимо, що існує ціле гніздо відповідних понять: «риндзівка», «риндзювати», «риндзівник», «риндзювання». І. Вагилевич вважав його іншомовного походження, зокрема польського. В. Гнатюк намагався зв'язати його зі словами «рядня», «ряднявий», — лахи, обдертий, мовляв, колись риндзівки могли виконувати лише бідні, обдерті люди⁸. Хоча на Яворівщині і вживаються слова «ряднявий», «рондью», «рондюх» із значенням обдертий, діравий, все ж дане припущення виглядає надто відносним і натягнутим. Розумів це і сам дослідник, бо висловив і іншу думку, пов'язуючи цю назву з незафіксованим у словниках словом «риня», що проскочило в одній з російських волочебних пісень⁹. В. Шурат знову повертається до версії іншомовного походження і досить аргументовано намагається довести, що «риндзівка» походить від литовського слова «ginga» — тобто волокита¹⁰.

В. Лев у 30-х роках зафіксував звучання цього слова як «ранцівка», і при тім повідомляє, що самі виконавці виводили його від слова «рано», бо співали вони їх аж до рана¹¹. Ми теж зафіксували таке звучання з тим же народно-етимологічним тлумаченням майже в половині сіл Яворівщини. Крім цього, у двох, досить-таки віддалених

⁸ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12. — Львів, 1909. — С. 8.

⁹ Там же.

¹⁰ Шурат В. Глагілки і риндзівки // Діло, 1910, № 95.

¹¹ Лев В. Фольклор Яворівщини // Яворівщина і Краковеччина. Регіональний історично-мемуарний збірник. — Нью-Йорк, 1984. — С. 588.

одне від одного селам Хляни і Коханівка побутують слова «ломківка», «ломкати» без будь-якого певного тлумачення. Зафіксоване І. Бірецьким на Лемківщині слово «райцовання» на Яворівщині ми не зустрічали, але до нього за звучанням досить близьке «ранцівка». Є підстави вважати, що «риндзювання» й «райцовання» не тільки одноманітні фольклорно-обрядові явища, але і їх назви мають спільне походження, дещо видозмінене на локальній основі. Синонімічна назва «ломківка», мабуть, пізнішого походження.

Як зазначали всі попередні дослідники, за структурою риндзівки — це ті ж колядки, з однією лише різницею — великоднім приспівом. Так окремі тексти риндзівок з Яворівщини співзвучні з колядками, які зафіксовані як у суміжних з Яворівщиною місцевостях, так і далеко за її межами¹². Таке явище ми зафіксували навіть у цьому регіоні, коли у двох сусідніх селах риндзівка від колядки відрізнялась лише великоднім приспівом і деякими текстовими модифікаціями. Наведемо їх повністю, подаємо спочатку риндзівку з с. Вільшаниця:

Ой Христос в́скрес, господареньку,
Чуємо в тебе красну дівоньку,
Красну дівоньку, красну Марусеньку,
Же й Христос в́скрес, красну Марусеньку,
Вона не вміє дверей хилати,
Дверей хилати, гостей витати,
Же й Христос в́скрес,
Правом рученьком двері хилає,
Лівом рученьком нас привитає,
Тай прошу ж я вас тай до світлоньки,
Тай до світлоньки, перед батенька,
Перед батенька, перед матіоньку,
Же й Христос в́скрес.
Поклоніться мому батеньку,
Мому батейку, мої матіно́йці,
Мені молодій не вклоняйтесь,
Же й Христос в́скрес,
Бо́ я молода, вклонюся сама,
На здоровляйко, красна Марусейко,
Не сама з собою, з вітцем, з маткою,
Же й Христос в́скрес,
Щастейко в ваш двір на худобойку,
На худобойку, що в тім дворойку,
Же й Христос в́скрес,
Тобі, Марусейко, ранцівка,
А нам писаночок ціла кобівка,
Же й Христос в́скрес, кобівка¹³.
Біг помагайбіг, господарейку,
Сподарю, чи люба ж наша
Вся бесідо́йка з то́бом,

приспів

Чи дозволиш нам двір звеселити?
Двір звеселити, честь положити?
Чуємо в тебе гречную панну,
Моя донейка ще молодейка,
Вона не вміє дверей хилати,
Дверей хилати, гостей витати,
Лівом ручейком двері хилає,
Правом ручейком гостей витає,
Мої любії колядничейки,
Просимо же вас та до світлойки,
Позасідайте поза столойки,
Поза стойлойки, поза тисові,
Ми вам положим хлібе́ц пшеничний,
Хлібе́ц пшеничний, на все величний,
А ви поставте горівку з медом,
Будемо пити тай говорити,
На здоровляйко, гречная панна,
Не сама з собом, ще з милим Богом¹⁴.

¹² Гнатюк В. Колядки і щедрівки. Етнографічний збірник, т. 36.— Львів, 1914.— С. 186—188, 227—233.

¹³ Записано в с. Шкло Яворівського р-ну Львівськ. обл., 29.01.1991 р. від Ванько Параскевії, 1920 р. н., 6 кл. (переселена з с. Вільшаниці).

¹⁴ Записано в с. Новий Яр Яворівського р-ну Львівськ. обл., 17.11.1991 р. від Василиці Василя, 1922 р. н.

Основний текст і мотиви риндзівок у багатьох моментах мають багато спільного з народними колядками. Особливість риндзівок, їх обрядову семантику визначається головню на основі кінцівки. Це не віншівка, як у колядках, як правило; її у риндзівках немає. Тут обов'язковий великодній мотив — мова про писанки.

Тобі, Касюнейко, красна піснь,
А нам писаночок трийцять і шість.
Тобі, Касюнейко, реньдзівка,
А нам писаночок кобілка,
Не лінуйся встати, нам писанок дати,
В сінях на кілочку, в кобели в ріжочку¹⁵.

Наведена кінцівка з Бунова, а ось з Наконечного.

Тобі, Ганунейку, риндзівка, а нам писаночок кобілка,
Тобі, Ганунейку, виградзання, а нам писаночок ціле дзання,
Тобі, Ганунейку, красна піснь, а нам писаночок сорок і шість¹⁶.

У записаній Б. Левицьким в Яворові риндзівці співалося:

Тобі, Касюнейко, красная піснь,
А нам писаночок сто трийцять шість,
Тобі, Касюнейко, риндзівка,
А нам писаночок ціла кобілка,
Поза дебри, поза студинець,
Винеси, Касюню, писанок горнець,
Як не з горцев, то з кобілков,
Що бишь не сиділа трийцять літ дівков¹⁷.

Всі ці кінцівки в різних варіантах присутні в усіх без винятку риндзівках, зафіксованих нами по цілій Яворівщині.

Таким чином, семантичний стержень риндзювання полягає у ритуальному подаванні дівчатами хлопцям писанок. До цього, власне, зводиться сам процес і мета риндзювання. Вже В. Гнатюк на основі подання С. Сапруна писав: «Як скінчать, дівчина виносить їм за поріг кільканайцять або й більше писанок...»¹⁸.

Наші матеріали польового обстеження доповнюють цю інформацію відомостями про те, що кожна дівчина заздалегідь ретельно готувалася до риндзівників, заготовляючи багато писанок, які дарувала не кожному окремо, а всім разом в один кошичок чи кобілку, що їх носили спеціально з собою гурти риндзівників.

Те, що семантичним стержнем риндзювання є звичаєве дійство з писанками, що в минулому, напевне, мало ритуальний смисл, підтверджує попередніх дослідників, про певну спорідненість риндзівок з волочєбними піснями. І дійсно, обряд, супроводжуваний волочєбними піснями, має справу з яйцем. Про це йдеться в А. Терещенка¹⁹. Про залишки волочєбницького обряду з ритуальними діями навколо писанок на Волині повідомляє В. Доманицький²⁰, а на Гуцульщині — А. Онищук²¹. Мотив ритуального яйця зустрічається і у текстах білоруських волочєбних пісень:

Да біла у бабкі курка-рябушка,
Вясна красна на увесь свет!
Курка рабушка, а бабка-старушка.
Нанясла яец да повен карабєц.
Да біла у бабкі курка-рябушка,

¹⁵ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12.— Львів, 1909.— С. 230.

¹⁶ Там же.— С. 232.

¹⁷ Левицький Б. Великодні ягліки в Яворівщині // Українське слово, 1936, № 5.

¹⁸ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12.— Львів, 1909.— С. 228.

¹⁹ Терещенко А. Быт русского народа, VI.— С. 106.

²⁰ Онищук А. Народний календар в Зелениці Надвірнянського пов. // Матеріали до української етнології, т. 15.— Львів, 1912.— С. 41.

²¹ Доманицький В. Народний календар у Ровенському повіті Волинської губернії // Матеріали до української етнології, т. 15.— Львів, 1912.— С. 66.

Да дала бабка да усім па ячку,
Да усім па ячку, да й па піражэчку.
Да й адной жа сіраце дала у абедзве руцэ.
Да пабегла сірата за новія варата,
Да не здякуючи, да й падскакваючы ²².

Тепер належиться відповісти на питання, в якій мірі співвідносяться обряди риндзювання й волочєбництва, яке порушив вже В. Гнатюк. На нашу думку, це явища хоча й спільного кореня, але не цілком тотожної семантики. Риндзювання є пізніше, вужче за значенням відбрунькування від волочєбництва. Його специфікою є те, що об'єктом величальних дійств є лише дівчата. У волочєбних піснях, як і народних колядках, — це господар і господиня, а також інші члени сім'ї. Риндзівки так відносяться до волочєбних пісень, як, скажімо, вузька група колядок для дівчат до всіх колядок взагалі.

Генезис обряду волочєбника сягає спільнослов'янських часів. В. Гнатюк говорить про побутування цього слова, а звідси і явища і в росіян, і в білорусів, і в поляків. І. Вишенський гнівно виступав проти волочєбництва на Україні ²³. Е. Анічков в один ряд з волочєбними піснями ставить чеські «краслиці» і сербські «лазариці» ²⁴. Можна навіть припускати, що волочєбництво має генетичний зв'язок із спільноіндоевропейською міфопоетичною традицією світового яйця, яке займає важливу роль в ритуалах родючості багатьох народів світу, а тому числі і в східних слов'ян, де стало головним символом великих свят ²⁵.

Про те, що риндзівки відбрунькувалися від волочєбних пісень, свідчить той зазначений С. Сапруном факт, що риндзівка «Журба про домашнє гніздочко» призначена молодицям, що того року пішли заміж, таким, що повіддавалися в «зимнє пущенє» ²⁶, себто перед великоднем. На відміну від усіх інших, тут немає характерної кінцівки про обдаровування писанками, зате йдеться про ячка і виведення з них дітей, подібно, як у деяких білоруських волочєбних піснях ²⁷. Отож, її сміливо можна вважати волочєбним реліктом. До такого ж явища відносимо і зафіксовану С. Марєніним у Бунові єдину риндзівку для хлопців ²⁸, адже у волочєбному репертуарі білорусів пісень такого призначення є дуже багато.

Тепер, що стосується генезису риндзювальних мотивів. Виходячи з того, що мотиви народних колядок і риндзівок є в багатьох моментах тотожні, на перший погляд може здатися, що вони від перших перейшли у другі. Такої думки, фактично, дотримувалися і В. Гнатюк ²⁹, і Ф. Колєсса ³⁰, вбачаючи єдину між ними різницю — великодній приспів.

Як йшлося вище, сучасні мотиви — явище пізнішого, вторинного, очевидно, не ритуального, а скоріше естетичного походження. Тому їх розгляд не дасть відповіді, котрі з них оригінальні, а котрі запозичені: колядні чи риндзювальні.

Основою, суттю обряду було дійство, а первинні мотиви були лише словесним супроводом, коментарем дійства ³¹. Вони залежали від різноманітних умов, дієвих ситуацій, а не від суті обряду. Останні

²² Валачобныя песні.— Мінськ, 1980.— С. 413; Див. також с. 414—425.

²³ Вишенський І. Твори.— К., 1986.— С. 57.

²⁴ Анічков Е. Весенняя обрядовая песня на Западе и у славян // Сборник отделени русского языка и словесности императорской академии наук, т. 74, № 2.— СПб., 1903.— С. 306—307.

²⁵ Топоров В. Яйцо мировое // Мифы народов мира. Энциклопедия.— М., 1982, т. 2.— С. 681.

²⁶ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12.— Львів, 1909.— С. 228, 240.

²⁷ Валачобныя песні.— Мінськ, 1980.— С. 232.

²⁸ Гнатюк В. Гаївки. Матеріали до української етнології, т. 12.— Львів, 1909.— С. 241.

²⁹ Там же.— С. 8.

³⁰ Колєсса Ф. Українська усна словесність.— Львів, 1938.— С. 37—38.

³¹ Рябошанка І. Народження символу.— Бухарест, 1975.— С. 6.

молягала в кінцівці. Практика в кожному конкретному випадку могла бути іншою, а звідси і така велика кількість мотивів. Причому, вона не ритуалізована, а тому й податлива до естетизації, тобто, до новостворення. Суть обряду — ритуальна, константна, звідси такі стійкі кінцівки, такі вузькі рамки їхньої естетичної модифікації.

Мотиви, пов'язані із семантикою обряду, можуть бути властиві лише колядкам і волочебним пісням для господарів, як найстарші за походженням. На ті давні часи, як на нашу думку, слушно вважає А. Гуревич, молодь, ні тим більше діти, не мали такої суспільної значимості і ваги, щоб бути об'єктом ритуального величання³².

Наколи започаткувалися колядки для молоді і риндзівки, то їхні мотиви вже були еволюціонізовані шляхом естетичних модифікацій до повного розриву з первинною ритуальною семантикою обряду. Звідси можна припускати, що колядні і риндзювальні мотиви були просто напросто спільними, і говорити про їх генетичне походження від котрогось одного з обрядів, думаємо, не варто.

Зимову і весняну спільність виникнення і побутування цих мотивів уможливило те, що вони виникли в епоху так званого циклічного часу, коли в пам'яті людській могли відтворитися будь-які минулі і майбутні моменти календарного циклу і потім могли звестися в єдину точку. При цьому немає чіткої різниці між минулим і дійсним, тому що минуле знову і знову відроджується і повертається, наповнюючись реальним змістом теперішнього³³. На цій же основі, з погляду, що всі мотиви тематично базуються на весняно-літній порі, не означає, що вони були суто риндзювальними.

Можна вести мову лише про те, що язичницька семантика колядування дещо співпала, а потім значно швидше і ширше зрослася з офіційною християнською ідеологією, ніж риндзівки. Звідси сприятливіші умови побутування, бурхливий їх розвиток, отож всі мотиви стали якби набутком коляд.

Таким чином, риндзівки — це різновид народної обрядової поезії, який відзначається певною своєрідністю, бо базується не лише для нього притаманному ритуально-магічному дійстві молоді навколо писанок. Разом з тим він має типологічно подібні, а також спільні моменти з іншими видами обрядової поезії: з волочебними піснями, колядками. Розглядаючи риндзівки на ширшому фоні всієї обрядово-звичаєвої поезії, можна відкрити чимало інших цікавих моментів духовної і матеріальної культури нашого народу.

Євген ЛУНЬО

м. Яворів

ПІСНІ ПРО ЗРУЙНУВАННЯ СІЧІ В ЗАПИСАХ ЯКОВА НОВИЦЬКОГО

Знищення Запорозької Січі українські історики вважають найтрагічнішою подією XVIII століття. Наступ на Січ готувався задовго до 1775 року, ще за царювання Петра I. Це — граничне обмеження прав українського гетьмана, спровадження козацьких полків на будівництво Петербурга, копання каналів, осушення боліт, де загинули тисячі козаків. Поразку Івана Мазепи Петро I використав як привід для повної ліквідації гетьманства, а згодом — Запорозької Січі. Наслідком цього стало криваве знищення 9 листопада 1708 року козацької столиці Батурина, мордування старшини, оголошення всіх гетьманів зрадниками і прокляття самого Івана Мазепи по всіх церквах, навіть ним збудованих.

³² Гуревич А. Категории средневековой культуры. — М., 1984. — С. 316.

³³ Там же. — С. 108.